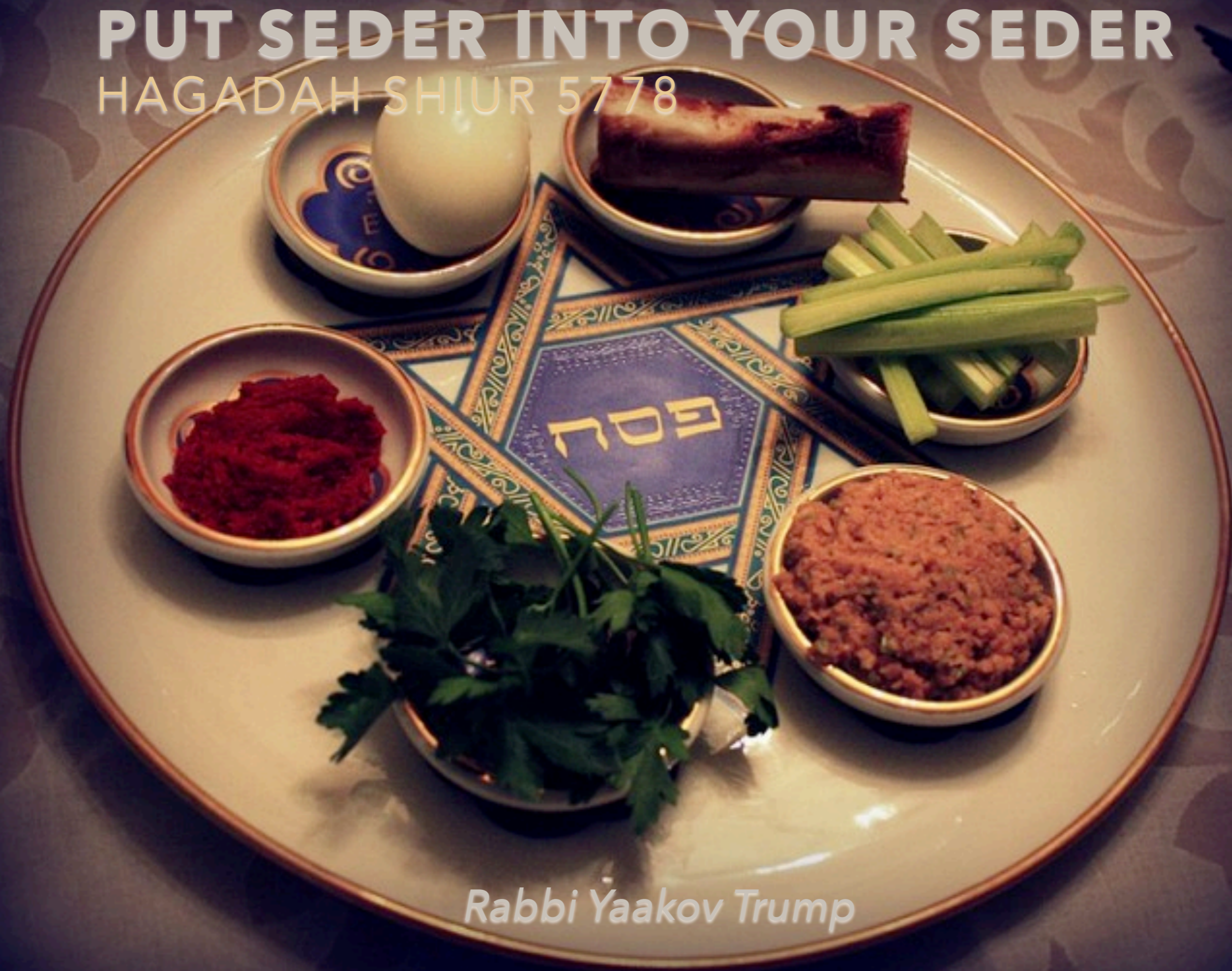

PUT SEDER INTO YOUR SEDER

HAGADAH SHIUR 5778

Rabbi Yaakov Trump

KARPAS - כַּרְפַּס

טובליו כַּרְפַּס פְּחוֹת מִכְזִית בְּמֵי מַלַּח, וּמְבָרְכִיו:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הָאָדָמָה.

Shmos 1:13

וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַפָּרָה:

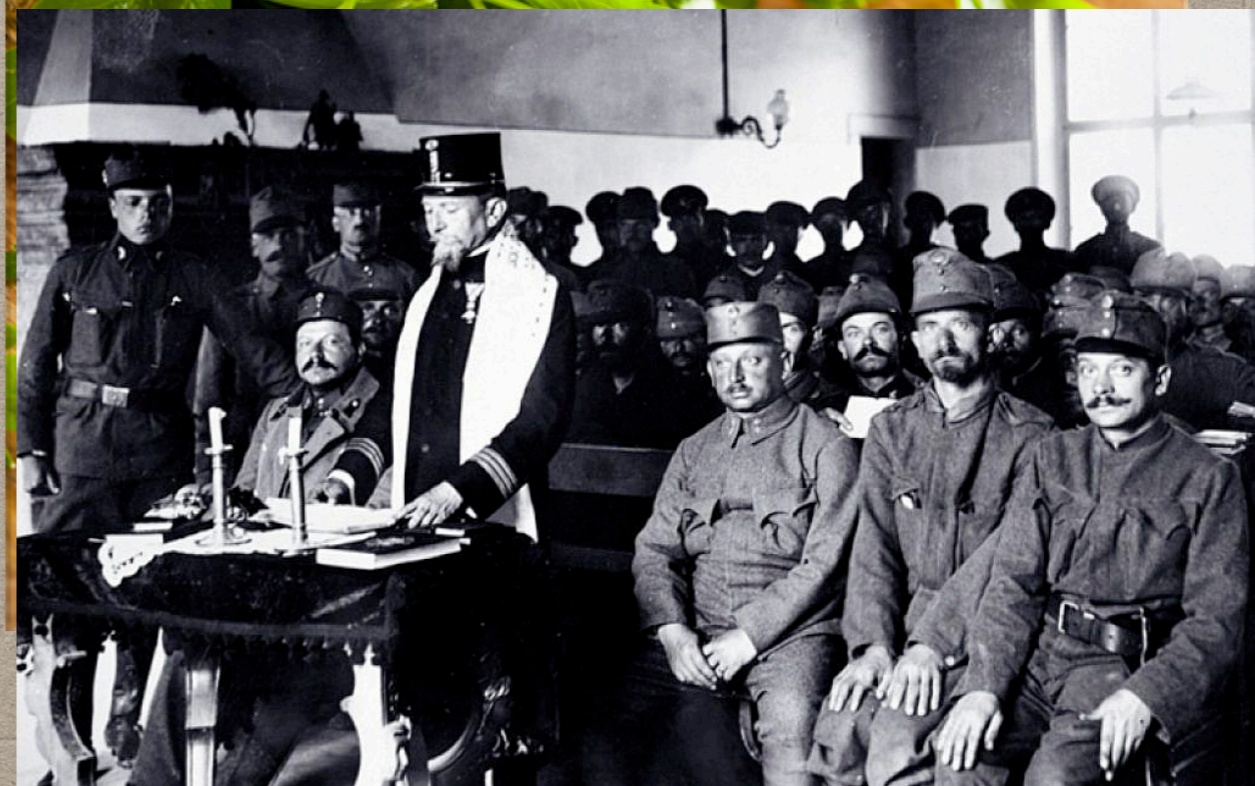
Talmud Bavli, Sota 11b

כַּפָּרָה רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר כִּפָּה רַךְ רַבִּי שְׁמוּאֵל
בַּר נַחֲמָנִי אָמַר כִּפְרִיכָה יִזְמְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם

Freedom, Then and Now
Rabbi Benjamin Blech

That is why the word *karpas*, which reminds us of this threat, assumes such a prominent place in the Seder. And that is why its meaning is hinted at by reading the word backwards – because this truth can never be understood at the time it occurs but only when viewed with the wisdom of hindsight, in retrospect. Looking backwards, we can understand how we were foolishly misled in Egypt as well as in all the other countries in which we assumed that greater patriotism guaranteed our survival.

There is a famous story about Henry Kissinger and Golda Meir. When the Israeli prime minister chided the American secretary of state to remember his Jewish origins, he replied, “Mrs. Meir, I am an *American Jew* – an American first.” “Mr. Kissinger,” Golda responded, “here we read backwards.” And here too, with the *karpas*, we are reminded to read in the reverse direction as well.

HA LACHMA ANYA

מְגַלָּה אֶת הַמַּצּוֹת, מְגַבִּיהַ אֶת הַקְּעָרָה וְאוֹמֵר בְּקוֹל רָם:

הָא לַחֲמַא עֲנִיָּא דִּי אֲכָלוּ אַבְהֵתְנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם. כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וְיִיכַל, כָּל דְּצָרִין יִיתִי וְיִפְסַח. הַשְׁתָּא הֲכָא, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל. הַשְׁתָּא עַבְדִּי, לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוֹרִין.

If This is a Man, Primo Levi pg 190

When the broken window was repaired and the stove began to spread its heat, something seemed to relax in everyone, and at that moment Towarowski (a Franco-Pole of twenty-three, typhus) proposed to the others that each of them offer a slice of bread to us three who had been working. And so it was agreed.

Only a day before a similar event would have been inconceivable. The law of the Lager said: "eat your own bread, and if you can, that of your neighbour," and left no room for gratitude. It really meant that the Lager was dead.

It was the first human gesture that occurred among us. I believe that that moment can be dated as the beginning of the change by which we who had not died slowly changed from Häftlinge to men again.

YACHATZ - יַחַץ

בַּעַל הַבַּיִת יִבְצַע אֶת הַמִּצְוָה הָאֲמֻצָּעִית לְשֵׁתִים

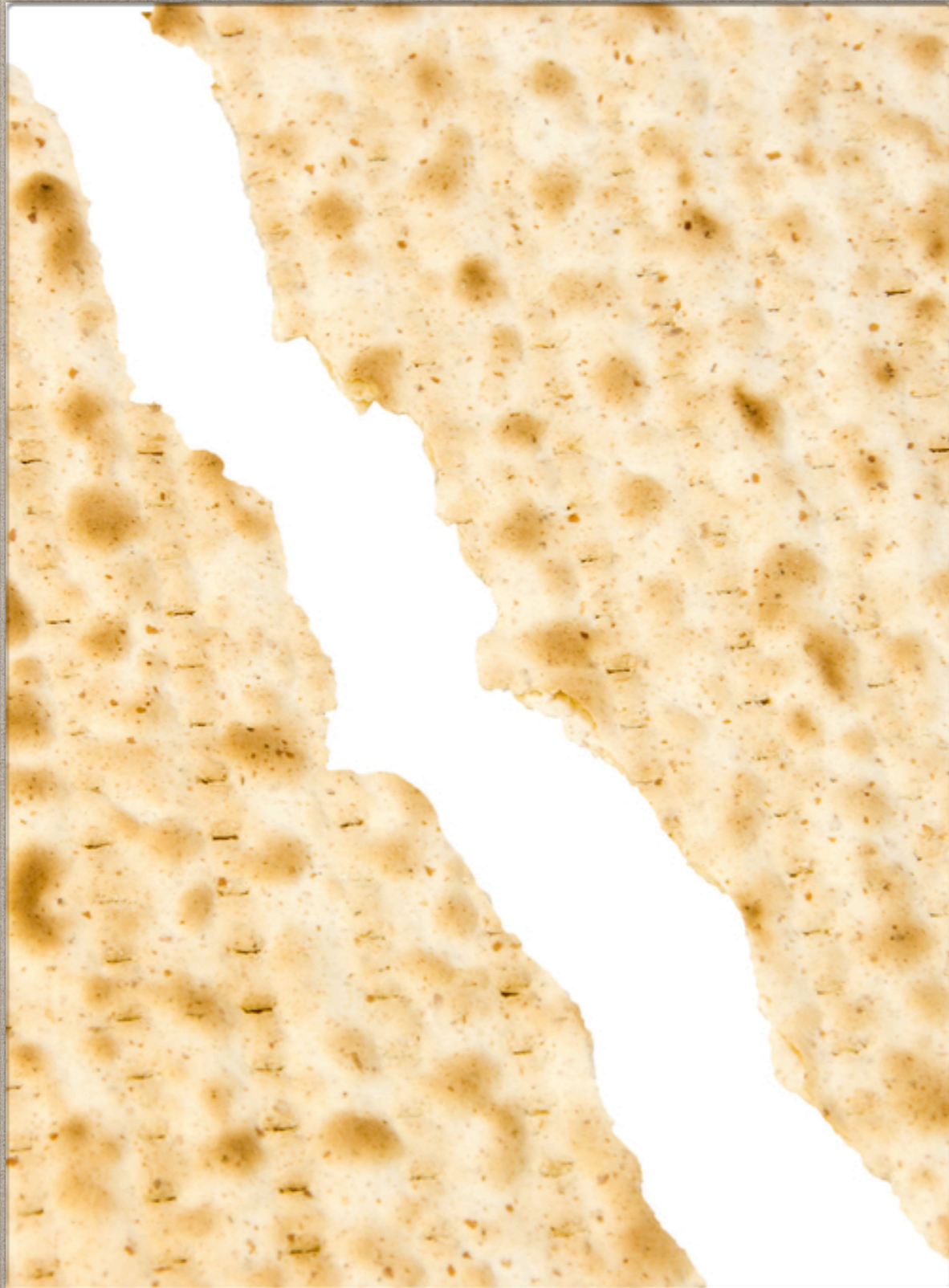
וּמִצְפִּין אֶת הַחֲצִי הַגָּדוֹל לְאַפִּיקוֹמֹן.

Talmud Bavli, Shabbos 89b

Apropos the Jewish people assessing their forefathers, the Gemara cites a related teaching. Rabbi Shmuel bar Nahmani said that Rabbi Yonatan said: What is the meaning of that which is written: “For You are our Father; for Abraham knows us not, and Israel does not acknowledge us; You, Lord, are our Father, our Redeemer, everlasting is Your name” (Isaiah 63:16). In the future that will surely come, the Holy One, Blessed be He, will say to Abraham: Your children have sinned against Me. Abraham will say before Him: Master of the Universe, if so, let them be eradicated to sanctify Your name. God said: I will say it to Jacob. Since he experienced the pain of raising children, perhaps he will ask for mercy on their behalf. He said to Jacob: Your children have sinned. Jacob said before Him: Master of the Universe, if so, let them be eradicated to sanctify Your name. The Holy One, Blessed be He, said: There is no reason in elders and no wisdom in youth. Neither Abraham nor Jacob knew how to respond properly. He said to Isaac: Your children have sinned against Me. Isaac said before Him: Master of the Universe, are they my children and not Your children? At Sinai, when they accorded precedence to “We will do” over “We will listen” before You, didn’t You call them, “My son, My firstborn son Israel” (Exodus 4:22)? Now that they have sinned, are they my children and not Your children?

And furthermore, how much did they actually sin? How long is a person’s life? Seventy years. Subtract the first twenty years of his life. One is not punished for sins committed then, as in heavenly matters, a person is only punished from age twenty. Fifty years remain for them. Subtract twenty-five years of nights, and twenty-five years remain for them. Subtract twelve and a half years during which one prays and eats and uses the bathroom, and twelve and a half years remain for them. If You can endure them all and forgive the sins committed during those years, excellent. And if not, half of the sins are upon me to bear and half upon You. And if You say that all of them, the sins of all twelve and a half years that remain, are upon me, I sacrificed my soul before You and You should forgive them due to my merit. The Jewish people began to say to Isaac: You are our father. Only Isaac defended the Jewish people as a father would and displayed compassion toward his children. Isaac said to them: Before you praise me, praise the Holy One, Blessed be He. And Isaac points to the Holy One, Blessed be He, before their eyes. Immediately they lifted their eyes to the heavens and say: “You, Lord, are our Father, our Redeemer, everlasting is Your name.”

כשֶׁלֹג ילְבִינו: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד: כִּי אַתָּה אֲבִינו כִּי אַבְרָהָם לֹא יָדָענוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יָכִידנוּ אַתָּה ה' אֲבִינו גּוֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שֶׁמֶךְ לַעֲתִיד לָבֵא יֹאמֵר לוֹ הַקֶּב"ה לְאַבְרָהָם בְּנִיךְ חֲטָאוּ לִי אָמַר לִפְנֵי רַבְש"ע יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שִׁמְךָ אָמַר אִימָר לִיה לִיעֲקֹב דְּהוּה לִיה צַעַר גִּידוֹל בָּנִים אֲפִשֶׁר דְּבַעֵי רַחֲמֵי עֲלֵיהוּ אָמַר לִיה בְּנִיךְ חֲטָאוּ אָמַר לִפְנֵי רַבְש"ע יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שִׁמְךָ אָמַר לֹא בִסְבִי טַעֲמָא וְלֹא בְרִדְדִקִי עֲצָה אָמַר לוֹ לִיצְחָק בְּנִיךְ חֲטָאוּ לִי אָמַר לִפְנֵי רַבְש"ע בְּנִי וְלֹא בְּנִיךְ בִּשְׁעָה שֶׁהִקְדִּימוּ לִפְנִיךְ נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע קְרָאת לְהֵם בְּנֵי בְכוּרֵי עֲכָשׂוּ בְּנֵי וְלֹא בְּנִיךְ וְעוֹד כַּמָּה חֲטָאוּ כַּמָּה שְׁנוֹתַי שֶׁל אָדָם שִׁבְעִים שָׁנָה דֵּל עֲשִׂרִין דְּלֹא עֲנִישַׁת עֲלֵיהוּ פִּשּׁוּ לְהוּ חֲמִשִּׁין דֵּל כ"ה דְּלִילוֹתָא פִּשּׁוּ לְהוּ כ"ה דֵּל תְּרֵתִי סְרִי וּפְלַגָּא דְּצִלוּי וּמִיכָל וּדְבִית הַכֶּסֶם פִּשּׁוּ לְהוּ תְּרֵתִי סְרִי וּפְלַגָּא אִם אַתָּה סוֹכֵל אֶת כּוֹלָם מוֹטְבִי וְאִם לֹא פְלַגָּא עָלֵי וּפְלַגָּא עֲלֶיךָ וְאַת"ל כּוֹלָם

POURING OUT WINE

Ramo, 473:7

ונוהגין לזרוק מעט מן הכוס באצבעו (ד"ע) כשמגיע
לדם ואש ותמרות עשן וכן כשמזכיר המכות דצ"ך
עד"ש באח"ב בכלל ובפרט הכל י"ו פעמי' (מהרי"ל)

Yalkut Shimoni 654

דבר אחר בשביל שמתו בו המצריים. וכן אתה מוצא כל שבעת ימי
החג אנו קורין בהן את ההלל אבל בפסח אין אנו קורין את ההלל
אלא ביום טוב הראשון ולילו. למה משום בנפול אויבך אל תשמה
ובכשלו אל יגל לבך.

Mishna Berura, ad loc.

(עד) באצבעו - נוהגין לזרוק באצבע ע"ש אצבע
אלהים היא דלא כמ"ש בהגהת מנהגים לזרוק בזרת
קטן:

(עה) ט"ז פעמים - כנגד אותיות י"ו משמו של הקב"ה
שהכה את פרעה:

A woodcut in The Prague Haggadah, 1526, shows a man dipping his finger in a large cup of wine (see the picture reproduced in The Schechter Haggadah, Jerusalem, 2009, p. 47, figure 23). The caption under the woodcut makes the same point, after describing the custom of sprinkling the wine with the pinky finger: "And it seems to me that it is a hint [that] 'All of the illness which I put on Egypt, I will not put on you' (Exodus 15:26)." In other words, "as if to say, they should not harm us"

צָפוּן - TZAFUN

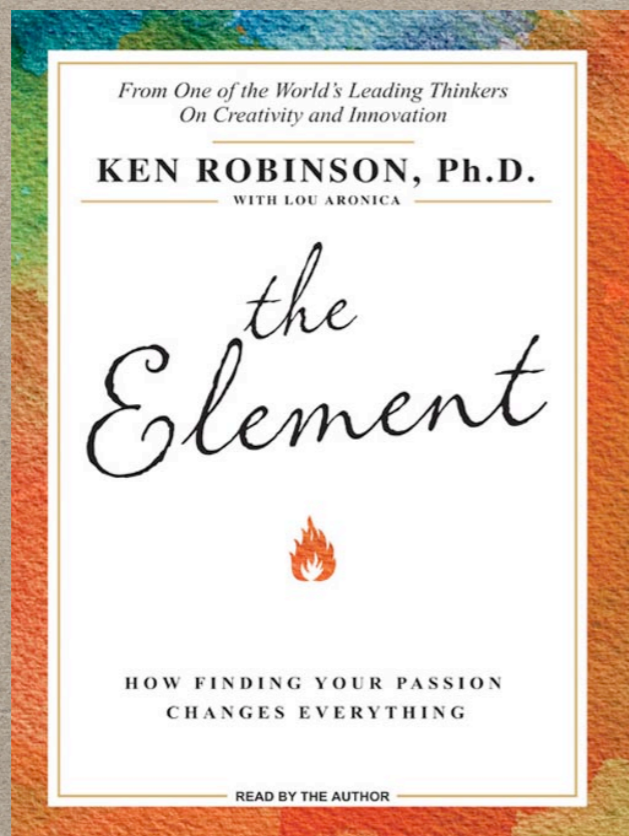
אחר גמר הסעודה לוקח כל אחד מהמסבים כזית מהמצה שהיתה צפונה
לאפיקומו ואוכל ממנה כזית בהסבה. וצריך לאכלה קדם חצות הלילה.

Hagadah R. Nachman of Breslov

צפון - מוסחר!

הלכנו לאיבוד! אולי לפני שנים סטינו מהדרך. שמענו לעצות רעות. לא היינו מודעים אז לתוצאות של צעדנו. אבל כל צעד הרחיק אותנו יותר ויותר. עם כל צעד. עם כל מעשה שהרחיק אותנו מה', הפסדנו - "השלנו" - חלק מנשמתנו (ליקוטי מוהר"ן-ב, פ"ח). ועתה... אנו אבודים לא יכולים למצוא את הדרך חזרה... (ליקוטי מוהר"ן-א ר"ו).

הצדיק! הוא עומד הרחק מעל לשבילים המתפתלים של העולם הזה (מסילת ישרים ג). הוא יודע לאן הגענו בתעיינתנו. הוא רואה את חלקי נשמתנו האבודים מפוזרים לאורך השבילים. למצוא את עצמנו, למצוא אותם חלקים אבודים, עלינו לגשת אליו. ללמוד את משנתו. ליישם את מה שלמדנו (ליקוטי מוהר"ן-א קפ"ח). האפיקומו! הוא אבד לנו! נעלם!... לא! הילדים לקחו אותו. הם רק מסתירים אותו. ועתה הם דורשים כופר...

ELIYAHU AT THE DOOR

שֶׁפֶךְ חֲמַתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ.
כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נֹוֹהוּ הַשָּׁמוֹ. שֶׁפֶךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמֶךָ וְחָרוֹן אַפְּךָ יִשְׁיֵגֵם.
תִּרְדֹּף בְּאֵף וְתִשְׁמִידִם מִתַּחַת שְׁמֵי יָיִ.

Hagadah Shemen HaTov

ונראה לי לומר בדרך אפשר דאולי יש להמליץ על תפילת שפך חמתך שבא בדוקא כאן. דהנה קודם הסעודה בחלק הראשון של הלל אמרנו חשבון של עשר מכות וגם דברי רבי יוסי הגלילי ורבי אליעזר ורבי עקיבא דכולם באו להרבות מנין המכות בתוך סיפור יציאת מצרים, כיון דהכל היה כדי לקיים הבטחת השם בברית בין הבתרים, דקודם היציאה יהיה 'וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי' (בראשית טו, יד) ורק לאחר שדן הרשעים המעבידים את ישראל אז יהיה ו'אחרי כן יצאו ברכוש גדול', ואומרים אחרי זה 'לפיכך אנחנו חייבים להודות להלל לשבח' וכו', ואומרים הלל על זה. ולכן אפשר דגם לפני החלק השניה של ההלל מתחיל איפוא שגמר ואומר 'שפך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך' והיינו פרעה הרשע שאמר 'לא ידעתי את ה' (שמות ה, ב) 'ואשר בשמך לא קראו' היינו דאמר פרעה 'מי ה' אשר אשמע בקולו' (שם) דכמו דהקב"ה שפך חמתו על פרעה וקיים ה'דן אנכי' קודם שגאל אותנו כמו כן אנו מבקשים ומתפללים על העתיד לבוא ומבקש 'שפך עליהם זעמך וחרון אפך ישיגם' דגם לעתיד לבוא כשיבוא אליהו הנביא ויבשר לנו שמגיע הגואל צדק שיגאלנו גאולה שלימה בב"א, גם אז צריכים לקיים ה'דן אנכי' קודם הגאולה, ולכן 'תרדוף באף ותשמידם מתחת שמי ה' מתפללין שיקיים ה' את ה'דן אנכי' במהרה, וכולל גם מחיית עמלק ויתגלה שמי ה' במילואו, ואח"כ הוא ממשיך ההלל על העתידות לבוא.

DIPPINGS

The Jonathan Sacks Haggada

The two dippings recall these events. The karpas, itself sweet, is dipped in salt and becomes sour. The maror, itself bitter, is dipped in the sweet *haroset* and has some of the bitterness removed. These two acts remind us that freedom, which is sweet, becomes sour when we use it to mistreat others. Slavery, which is bitter, is sweetened when collective suffering becomes human solidarity and thus a prelude to freedom.

